

REVOLUCIONARNA I RATNA ISKUSTVA I POSLERATNE GENERACIJE NAŠIH STAREŠINA

Pukovnik *Milisav NIKIĆ*

Ovde želim da razmotrim revolucionarna i ratna iskustva sa stanovišta njihove uloge u izgradnji teorije ratne veštine i sa stanovišta izgradnje borbenog morala.

Ratna praksa je polazna osnova, jedan od bitnih uslova izgradnje teorije ratne veštine, pa je zato i zadatak proučavanja i iznošenja ratnih i revolucionarnih (prvenstveno sopstvenih) iskustava, naročito poslednjeg rata, veoma značajan. Ne ulazeći u razradu ovog pitanja (to i nije moguće bez šire analize) dao bih samo nekoliko napomena.

Treba uvek imati na umu da se ratna iskustva moraju, da bi poslužila cilju, analizirati polazeći od novih uslova, dostignuća vojne teorije i prakse, stepena naoružanja i tehnike, moralnih i borbenih kvaliteta itd.

Nije cilj analize i uopštavanja ratnih iskustava da se odrede pravila po kojima treba postupati u novim uslovima, tj. mehaničko prenošenje jer bi ono dalo samo negativan bilans. Osnovni cilj je, i osnovni rezultat treba da bude, pružanje mogućnosti za pravilno razumevanje. Našem starešini — naročito kad su u pitanju posleratne generacije, izučavanje ratnih iskustava treba da olakša snalaženje u novim uslovima. Njih i treba podučavati kako da posmatraju praksu minulih ratova, ratnu praksu drugih, čemu ona da im posluži. A rezultat toga treba da bude sticanje iskustava i sposobnosti da mogu sagledati i ustanoviti zbog čega su nastajale i kako su se razvijale ratne pojave — njihova uslovljenost i protivrečnost. (Poznato je da je Lenjin isticao da marksizam bezuslovno zahteva istorijsko posmatranje pitanja oblika borbe, ali uvek u konkretnoj istorijskoj situaciji.)

U NOR-u smo od našeg borca, i starešine naročito, tražili da misli, učili ga da bude inicijativan i odgovoran, a naše ratno iskustvo treba i može mladom starešini da služi kao primer. Da se postavi zaseda u pravo vreme i na umešan način, da se provuče kroz borbeni raspored neprijatelja, udari u njegov bok ili pozadinu — tamo gde se najmanje nada, da se izvrši bilo koje dejstvo — nije bila dovoljna samo hrabrost, kako često može naš mladi starešina (čitajući) da stekne utisak. Odgovornost, veština koja je iz nje proisticala i u ratnoj stvarnosti sticana, snalažljivost i sposobnost da se u svakoj situaciji nađe najbolje rešenje, često novo i originalno, to su, pored ostalog, bile odlike našeg ratnog starešine. Uzimam samo jedan primer. Brile, čuveni sremski partizan, nije oličenje herojstva samo po svojoj ličnoj hrabrosti — a obično samo to ističemo. Jer, koliko je god primer smelog, neustrašivog borca, on je isto toliko i primer odgovornog i veoma veštog, promišljenog aktera događaja. On juriša bez straha. Ali on ne srlja. Naprotiv, to je borac koji pre nego što stupi u akciju razmišlja, izviđa, procenjuje, traži način kako da najlakše ostvari zadatak. Pre nego što

je digao u zrak centralu u Vrdniku, npr, deset dana je prikupljao podatke, do detalja proučio i teren, i objekt, i uslove; kombinovao, smišljao lukavstvo i našao rešenje.

Biti odgovoran, znači misliti. U savremenim uslovima to je još potencirano. Znači, cilj uopštavanja, iznošenja i izučavanja ratnih iskustava jeste da se ona stave u službu sadašnjosti; zato njih treba posmatrati i kao deo prakse.

Kad je reč o vaspitnoj ulozi revolucionarnih i ratnih iskustava u izgradnji borbenog morala, onda se tu mogu istaći neke stvari.

Često se ističe da što je vremenski razmak između dva rata veći, vrednost ratnih iskustava je manja. Ako se misli na način upotrebe snaga, na oblik borbe i slično, to može biti i tačno. Međutim, ako se ima na umu vaspitna uloga, izgradnja borbenog morala, takvo shvatanje ne bi se moglo prihvatiti. Pitanju borbenih tradicija i iskustava mi prilazimo polazeći od veoma značajne uloge koju oni imaju u formiranju svesti starešina i vojnika, u izgradnji njihovih ličnih borbenih kvaliteta a samim tim utiču na bojevu sposobnost jedinica. KPJ je tome tako prilazila i u toku NOR-a, koristeći borbene tradicije kao značajan faktor u podizanju spremnosti ljudi da se uključe u oružanu borbu. One se koriste i u posleratnom razvitku, posebno u Armiji, gde nalaze adekvatno mesto ne samo u programima i praksi političko-vaspitnog rada već i uopšte u izgradnji oružanih snaga, našoj doktrini itd.

Danas je značaj toga potenciran i činjenicom da imamo veliki broj (i sve više će biti) mladih starešina, koje su i objekt i subjekt vaspitanja, a sve manje je ratnih kadrova kao neposrednih vaspitača, naročito u trupi. Otuda se njihov rad kao vaspitača, a istovremeno i njihovo vlastito vaspitanje, pojavljuje kao ozbiljan zadatak. I ovde se, po mom mišljenju, ističe nekoliko važnih pitanja.

Prvo, činjenica je da je na temu NOB-a i naše revolucije objavljen veliki broj različitih dela — od članaka u novinama, do celovitih studija i romansiranih dela, u kojima je dato mnoštvo različitih primera i likova. Uzmimo, na primer, samo zbornike sećanja (»Sutjeska«, »Ustanak 1941. godine«, »Prva proleterska«, »Hercegovina« itd.) i desetine knjiga koje je za vojnike i starešine izdala »Narodna armija«. Svi ti materijali su ne samo dragoceno štivo za vaspitni rad, već i veoma solidna građa (uz drugu dokumentaciju) za ozbiljan studijski rad. Ne mislim da je to dovoljno. Naprotiv, smatram da se naša vojnoizdavačka delatnost mora još intenzivnije usmeriti na to da pruži još više materijala — našem vaspitnom radu naročito. Pitanje je, međutim, u kolikoj meri i kako koristimo ono čime raspolažemo. Činjenica je da često u jedinici nema pregleda čime se raspolaže, niti se planira kako da se to iskoristi. Rukovodilac biblioteke nije taj kojem će biti prepuštena briga o knjizi. To je stvar starešine — vaspitača i drugih.

Drugo, mi znamo koliki je značaj iskustva i tradicija. Ali, da li znamo šta od toga treba dati mladom starešini (i vojniku) u nastavi i vaspitanju, u kojoj formi mu to dati, da li zna da se koristi istorijskim materijalima, primerima itd? Vojne škole daju određena znanja iz vojne istorije, ali to je samo osnova i za teorijsku izgradnju, i za praksu. Novi društveni uslovi, sistem i program školovanja u zemlji isto tako daju

određena znanja. Ali kolika i kakva? Hoću reći da se u analizi i realizaciji ovog zadatka mora poznavati i startna osnova, imati jasan cilj i stvoriti plan.

Treće, u izgradnji teorije ratne veštine najvažnija su ratna iskustva poslednjeg rata. Za nas su primeri iz aktivnosti našeg revolucionarnog pokreta i oslobodilačkog rata sigurno najvažniji materijal za vaspitni rad sa ljudima. Međutim, to nikako ne znači da u toj tematici treba potpuno zapostaviti borbene tradicije iz ranijih perioda, a toga ima. Ima mnoštvo osvetljenih likova junaka iz oslobodilačkih ratova i buna i njihovi primeri još i te kako mogu biti isticani i mladoj generaciji.

I, na kraju, u pisanju i pričanju, tj. u navođenju istorijskih primera (pojedinaца, jedinica ili događaja) zapaža se, i ne retko, jedna, po mom mišljenju, ozbiljna slabost — ulepšavanje. A istorijski događaji ili primeri se ne smeju ni ulepšavati, ni ružiti. Idealiziranje prošlosti (isto kao i stvarnosti) može negativno da utiče na formiranje lika mladog starešine. Nije stvar u tome da nije bilo slabosti i u NOR-u. Nije veličina naših uspeha na Neretvi, i Sutjesci naročito, u tome što nije bilo problema moralno-političkog karaktera — bilo ih je, ali je veličina baš u tome što smo, zahvaljujući snazi organizacija i rukovodstava KPJ, snazi našeg vojnog i političkog rukovođenja, uvek bili u stanju da ih preodolimo. Upućivati našeg mladog starešinu da shvati zbivanja u određenim uslovima znači pomoći mu da se uvek snađe i u novim uslovima, verovatno težim.

Pukovnik *Živko MALI*

Vaspitanje mladih starešina u našim školama treba da bude, još više usmereno na to da oni budu vaspitači koji će uvek imati na umu naša ratna iskustva. U vezi s tim postavlja se pitanje kako da se oni kroz dalji rad još više osposobe i pripreme za vaspitanje vojnika u tom smislu. Pri tome imam u vidu i to da je sve manje onih koji su učestvovali u ratu, a još i danas učestvuju u vaspitanju vojnika kao neposredne starešine. Za prenošenje ratnih iskustava na mlade starešine i njihovu pripremu za vaspitni rad s vojnicima potrebno je da imamo i odgovarajuće materijale, odgovarajuću literaturu i to kako onu koja na jednom mestu ima sabrana i sređena ratna iskustva, tako i onu u kojoj bi mladi starešina i sam tražio i nalazio pojedine primere.

Dobar deo ovih materijala mlade starešine treba da izučavaju u vreme svog školovanja, u toku priprema za svoj poziv. No, kako rad u jedinicama, posebno nastava, traži i daleko više, rešenja u prvom redu treba nalaziti u individualnom radu svakog pojedinca, njegovom ličnom nastojanju da dalje proširuje svoje znanje iz ove oblasti.

Iako imamo dosta literature s tematikom iz NOR-a, ipak nedostaje ona koja obrađuje naša ratna iskustva. A kad se radi o materiji koju treba da izučava mladi starešina, u Upravi za MPV iskristalisalo se mišljenje da bi trebalo pristupiti izradi jednog vodiča kroz NOR.

O čemu se upravo radi?

Iz obilja literature sa tematikom iz NOR-a odabrali bismo nekoliko desetina naslova iz kojih bismo zatim izvukli osnovni sadržaj i sve što je bitno o jednom pitanju (npr. napad na naseljeno

mesto, zasede, upadi, noćni marševi i sl.), to bi se sredilo, registrovalo i na isto ukazalo mladim starešinama. Koristeći se ovim izvođom i ukazivanjem, one bi za određeni period izučavale navedena pitanja, konsultujući naslove koji su im sugerirani, a i druge. U ovome bi (kao rukovodioci diskusija u okviru veće formacijske jedinice) učestvovala i izraslije starešine koje su prošle rat i revoluciju. Pošto bi se prethodno pripremile, održavale bi konsultacije i u ravnopravnoj diskusiji s mladim starešinama rešavale sva pitanja iz okvira jedne teme; po potrebi mogli bi da koriste i druge oblike rada. Nakon izvesnog broja izučenih problema, ciklično bi se čitav postupak ponavljao i tako bi jedna široka oblast našeg NOR-a i stečenih iskustava postala svojina našeg mladog starešine i njemu još bliža. On bi, nakon toga, ovako stečeno znanje o nizu pitanja s daleko više sigurnosti koristio u radu s vojnicima, a i u svojoj daljoj izgradnji.

U ovakvom načinu rada verovatno postoji i određen nedostatak — a to je, što se postavljamo u ulogu onih koji sugeriraju određene sadržaje, odnosno određene materijale koje treba obraditi. Ali, verovatno da bi toga bilo sve manje ukoliko se ovaj rad kroz praksu bolje uhoda, a kasnije bi sigurno bilo moguće prepustiti da same mlade starešine traže i biraju potrebni materijal za vaspitni rad s vojnicima.